

ACTES DEL XXè CONGRÉS D'HISTÒRIA DE LA MEDICINA CATALANA. Vic. Juny 2018

DELS LLATZERETS A L'HOSPITAL DELS INFECCIOSOS DE BARCELONA

VILA GIMENO, Carme; VILLAVIEJA BUENO, Pilar Infermera jubilada

CONSTRUCCIÓ DEL NOU HOSPITAL: DELS LLATZERETS A L'HOSPITAL DELS INFECCIOSOS

A principis del Segle XX, hi havia a Barcelona dos Llatzerets (imatge,1) principals en els que s'atenia a les persones afectades per les epidèmies del moment, el de la Casa Antúnez i el de la Secció Marítima del Parc. Durant el 1905, segons explica Bosch, es produiria a Barcelona una important epidèmia de pesta bubònica, provocada per la importació de cotó procedent d'Esmirna i de Bombai, ciutats en que la pesta era endèmica. La causa d'aquesta importació, va ser econòmica, doncs a finals del 1904 aquesta matèria primera per les indústries de teixits i filats del nostre país, va tenir una important pujada de preus que amenaçava amb la paràlisi d'aquesta indústria i per evitar-ho, es va decidir la importació del cotó dels països asiàtics. Al aparèixer els primers casos, es van obrir ambdós Llatzerets, el de la secció marítima del Parc, seria perquè els possibles contagiats o les seves famílies, passessin la quarantena que era de deu dies, o més curta si es deixaven vacunar. Mentre que els diagnosticats de pesta, eren traslladats a Casa Antúnez (Bosch, 1986). Aquest llatzeret de la Secció Marítima del Parc, està considerat el precedent de l'Hospital dels Infecciosos de Barcelona (imatge,2).

En el 1914 es produiria una gran epidèmia de febre tifoide produïda per la contaminació de l'aigua provinent de la mina de Montcada, aquest ramal abastia d'aigua els barris de la Barceloneta, ciutat Vella i diferents indrets del sud del carrer Aragó. Aquesta epidèmia pertorbaria seriosament la vida ciutadana i va plantejar greus problemes sobretot, en la gestió del problema original, causa del gran nombre de morts. També es va demostrar la inoperància d'hospitals provisionals, per això, la Comissió de Governació, per iniciativa del seu president el Sr. Francesc Puig i Alfonso (1865-1946) va acordar l'any 1914, declarar de caràcter permanent l'Hospital Municipal Marítim d'Infecciosos (Bosch, 1986).

Un cop finalitzada a l'abril del 1915 l'epidèmia de tifus, es van començar a realitzar projectes i obres de manteniment d'ambdós centres. Mentre a Casa Antúnez s'intentava habilitar un centre amb capacitat per 600 llits i la substitució del sistema de la il·luminació del centre, aprovat pel govern de l'alcalde Guillem Boladeres i Romà (1853-1928) (Lander i Martí 2017), també se'n feien a la Secció Marítima del Parc, sobre uns terrenys de la Secció Marítima del Parc de la Ciutadella, una extensió de 27.250 metres quadrats, que l'ajuntament havia adquirit el 4 d'octubre de 1899, pel preu de 500.000 pessetes, segons consta

en l'escriptura del Notari Jaume Bruguera (Bosch, 1986) i així es troba al diari La Vanguardia, del 26 de setembre de 1915, ressaltant que el nou alcalde n'Antonio Martínez Domingo (1867-1942), havia estat visitant les obres que ja estaven molt avançades, doncs "s'estaven acabant quatre amplis pavellons per malalts, isolats els uns dels altres i de l'edifici principal, per patis, amb un sistema de ventilació en la part superior i en la inferior de les parets. El terra dels pavellons era de pòrtland, les parets estucades amb sòcol de rajoles, les tauletes de nit eren de ferro per facilitar la seva desinfecció. A més hi havia tres pavellons més per malalts convalescents, instal·lats en un dels edificis de l'Exposició Universal, amb capacitat per a 650 pacients". (La Vanguardia 26 setembre 1915). En el mateix període l'alcalde en persona, va encapçalar una inspecció a Montcada, per garantir que l'abastament de l'aigua potable estava assegurada pel nou centre hospitalari. (Lander i Martí, 2017; La Vanguardia 26 setembre 1915).

En la reunió del consistori del 29 de febrer del 1916 es va demanar novament que fos declarat com a Hospital permanent, el llatzeret de la Secció Marítima del Parc, i així queda reflectit en el Despatx Ordinari, Comissió de governació de la Gaseta Municipal del 1 de març del mateix any, on hi consta: *Què es declari de servei permanent l'Hospital d'infecciosos establert en la secció marítima del Parc. Que s'aprovin les regles pel seu règim administratiu. Que s'afegeixi en el pressupost, els crèdits necessaris per cobrir les places d'administrador, auxiliar i porter-conserge, i que siguin aquestes places cobertes per persones de les dependències municipals que designi el Sr. Alcalde, i que proposi la Comissió de governació, tenint en compte la idoneïtat i els serveis que els hi correspongui per el seu nomenament. Que es formalitzi un contracte amb la Comunitat de les Darderes en les condicions de les regles adjuntes. Que les despeses de les estances dels malalts, infermeres i servents en el hospital, siguin coberts amb càrrec a la consignació del capítol 5e, article 3er, partida 1^{era}. Que la despesa de la retribució de les infermeres i els servents que estan pressupostats en cinc mil pessetes aquest any, es paguin amb el pressupost d'imprevistos, previ informe de la comissió d'hisenda abans que sigui aprovat l'acord, o amb càrrec a un altre pressupost que, a proposta de la comissió, cregui l'ajuntament més encertat. Que l'atenció mèdica es decideixi interinament per l'alcaldia a proposta de la Comissió de governació, etiquetant aquest servei com un dels que han de realitzar, el cos mèdic de la ciutat, amb l'objectiu que, alligonat amb la pràctica, pugui aquesta comissió proposar a l'ajuntament les regles definitives del règim mèdic a través del qual, s'hagi de regir l'Hospital dels infecciosos (imatge,3).*

Aprovat amb la declaració del Sr. President de la comissió d'hisenda, que aquesta havia assenyalat el capítol d'imprevistos del pressupost vigent, per aplicar la quantitat de cinc mil pessetes a que es refereix el punt sisè (Ajuntament, 1916).

A rel d'aquesta reunió consistorial, i durant el mateix mes de març es realitzaria el contracte amb la congregació de les Darderes. Cal dir que abans s'havia ofert aquest servei a les Religioses de la Sagrada Família, perquè es consideraven persones expertes en l'assistència als malalts, però varen rebutjar aquest servei.

Així es contractaria a la Comunitat de les Darderes que s'havien estat fent càrrec de l'atenció dels malats infectats en les diferents epidèmies, i que eren traslladats al Llatzeret de la Casa Antúnez.

Aquest conveni es va signar, amb les següents condicions i pactes: La Comunitat de les Darderes, s'encarregarà de tenir cura dels malalts que estiguin ingressats en l'Hospital sense cap distinció de procedència dels malalts ni de les malalties que pateixin. El nombre d'infermeres que la comunitat haurà de tenir constantment destinades a l'Hospital serà de quatre (*imatge, 4*), amb aquest número haurà d'atendre les necessitats del servei fins a quaranta malalts. El número d'infermeres en una per cada quinze malalts que excedeixin de la quarantena. L'augment o disminució de les infermeres es realitzarà immediatament que el nombre de malats augmenti o disminueixi en la proporció indicada, i sense que hi hagi la necessitat d'un avís previ. Per ajudar a les infermeres hi haurà un nombre de servents o minyones necessari pel servei en el número i proporció assenyalada en les regles que abans s'ha fet referència, o en aquella altre proporció que s'hagi acordat. Totes les infermeres de la comunitat contractada per donar servei a l'Hospital, hauran de viure dins del centre, obtenint del municipi l'alimentació i una habitació en correctes condicions. La seva remuneració serà de dues pessetes diàries per cadascuna d'elles, que s'abonarà mensualment. La durada d'aquest contracte serà de sis mesos començant a data d'avui, i serà considerat prorrogat per períodes iguals, mentre una de les parts contractants no ho denunciï tres mesos abans d'acabat el termini. El que creguin necessari les infermeres per l'acompliment de la missió encomanada, hauran de reclamar-ho a través de l'administració de l'Hospital, que serà l'encarregat de cursar les sol·licituds.

Se sap que l'estada mitja del mes de març va ser de 50 malalts i 11 persones entre monges i infermeres se'n varen fer càrrec, mentre que del servei mèdic s'encarregava el cos mèdic de la ciutat. A partir del dia 1 d'abril del 1916, es van instal·lar les Darderes com a Fundació permanent a l'Hospital dels Infecciosos de Barcelona. Aquest mateix dia fora nomenada la primera Superiora del centre sanitari en la persona de M. Concepción Tort (Lander i Martí, 2017).

Cal dir que, en el 1916, encara no hi havia cap escola d'infermeria a Catalunya, tant sols n'hi havia dues a Madrid, la *Real Escuela Santa Isabel de Hungría*, inaugurada el 1896 i una segona escola, aquesta de caire religiós, *Escuela de Enfermeras de las Siervas de María Ministras de los enfermos*, aquesta havia estat inaugurada en el 1915 (Domínguez, 2017). Per tant es contractava a les monges per la seva trajectòria en la cura de les persones malaltes, tant elles com els monjos o capellans, eren considerats experts en el tracte amb els malalts, alhora que al llarg de la història havien donat proves d'eficiència i eficàcia com a bons gestors hospitalaris (Reventós, 1996). Per tant es podria dir que, a les dones que anomenen infermeres, serien dones formades per les mateixes monges o per altres, per poder realitzar les cures pertinents. Les Darderes tenien i tenen com a lema: "servir a Jesucrist a través dels malalts i dels necessitats com si fos la seva persona" (Martí i Lander, 1981).

Aquesta seria una primera rehabilitació dels llatzerets i dels edificis que encara hi havia de l'exposició Universal del 1888, doncs si el funcionament de l'Hospital era satisfactori, no ho eren les seves instal·lacions, s'han trobat en documentació de la mateixa congregació afirmacions com aquesta: "havia rates, xinxes, de tot", l'estat dels pavellons era molt precari, tant deficient era l'estat de l'Hospital que se'n feia ressò les sessions de l'ajuntament. Tant es així que es fan pressupostos per posar electricitat a l'Hospital, es col·locaren persianes, es construí un safareig per les monges, es repassaren les esquerdes i les juntures del paviment dels patis amb els edificis. Es va col·locar una porta a la muralla del mar, es van reparar les goteres, es va construir una paret de separació entre el safareig i el rober, la construcció de tres basses d'un metre quadrat per 0,80 d'alçada, enrajolades per dins, per poder realitzar una primera desinfecció, es va instal·lar gas i enllumenat a tot el recinte. Posteriorment es demanaria pressupost per poder comprar taules pels difunts i taüts de diferents mides (Lander i Martí, 2017).

A finals de l'any 1916, la Superiora de les Darderes, presenta un reglament per l'Hospital que ratifica el Consistori Barceloní, essent aprovat el 14 de desembre del 1916 i diu així (*Per el seu interessant contingut, es decideix transcriure'l íntegrament*):

L'Hospital dels infecciosos amb servei permanent, es regirà per les regles de funcionament signades per l'ajuntament el 29 de febrer de l'any en curs i per les següents:

EN QUANT A LA INSPECCIÓ

És responsabilitat de l'ajuntament, la inspecció dels serveis donats a l'Hospital, realitzada per la comissió d'higiene i salubritat. Els inspectors faran: Inspecció i vigilància dels serveis, el personal haurà de facilitar aquesta feina. Visitar l'hospital, assabentant-se del tracte que és donat als malalts i de les possibles novetats. Fer propostes per la millora dels serveis.

LES OBLIGACIONS DEL PERSONAL

L'administrador serà triat per l'ajuntament i sota el seu mandat tindrà un auxiliar, un escrivent i un porter - conserge.

Correspondrà a l'administrador: Com a Cap de personal, definir les funcions a realitzar cada membre de l'equip. Controlar que tots els departaments estiguin en ordre, que existeixi una rigorosa disciplina per part dels dependents, que s'atenguin als malalts amb cura i bones maneres i se'ls hi doni amb puntualitat i exactitud les medecines, les racions i d'altres, que prescrivuin els facultatius. Procurar que el condiment dels aliments es facin de conformitat amb les regles higièniques, advertint de les deficiències observades a la Superiora. Realitzar diàriament, una visita a les sales dels malalts a les hores del dinar i del sopar per comprovar el bon servei. Atendre les queixes del hospitalitzats sobre el tracte rebut i prendre les mesures oportunes, si fos necessari. Realitzar les comandes

oportunes, necessàries segons el reglament del 29 de febrer. Realitzar les ordres rebudes de l'alcaldia i proposar les millores que cregui convenientes als diferents serveis. Mantindrà en custòdia, documentació, joies i objectes de valor dels hospitalitzats.

Correspon a l'auxiliar de l'administració: Substituir a l'administrador quan no hi sigui. Portar la comptabilitat i realitzar les estadístiques. Cuidar de l'admissió dels malalts, realitzant el registre d'entrada on hi constarà nom i cognoms del malalt, els dels seus pares, lloc de naixement, edat, estat, ofici o professió, domicili, la roba que porti el malalt, especificant la classe de teixit i el seu estat, diners, joies i documents, així com la sala i el número del llit on estigui. Semestralment elaborarà un document per quadruplicat del moviment de malalts, per l'administrador, inspectors, President del Comitè i l'alcalde.

Serà obligació de l'escrivent, oferir els seus serveis corresponents a les ordres de l'administrador i de l'auxiliar.

Correspon al porter – conserge: Cuidar i controlar l'entrada de l'hospital, barrant el pas al que no tingui autorització del facultatiu. Entrar a la sala d'inspecció als malalts que presentin la documentació corresponent. Impedir la sortida dels malalts que no presentin l'informe d'alta. Donar informació de l'estat dels malalts, a qui pregunti, dins de les hores corresponents.

Les monges infermeres s'hauran de dedicar a la cura directa dels malalts i a les prescripcions dels facultatius.

El personal de servents i minyones, dependrà directament de l'administrador, qui indicarà les feines a realitzar per la neteja del servei on estiguin, mentre que la Superiora, els hi indicarà les activitats a realitzar en referència als malalts, segons les instruccions que hagi rebut dels facultatius.

EL SERVEI MÈDIC

El servei mèdic serà regit pel Cos mèdic Municipal, que sota el seu Cap decidirà qui haurà de realitzar-lo i quants en funció del nombre de malalts. Entre els metges encarregats de l'assistència als malalts, n'hi haurà un responsable de la Direcció. Durant les hores del matí i de la tarda que es decideixi (2h per torn), hi haurà guàrdia mèdica, i seran aquestes hores les destinades a l'ingrés de malalts. La guàrdia facultativa per la nit, serà permanent. En el hospital hi haurà una farmaciola, de la qual s'encarregarà el director mèdic, que decidirà què hi ha d'haver i la utilització que se n'ha de fer.

EL RÈGIM D'HOSPITALITZACIÓ

Donat que l'hospital està destinat a les persones atacades per malalties infeccioses, i que seran assistits per la beneficència Municipal, serà imprescindible per poder ser admès una ordre escrita del metge de la beneficència que atengui al malalt, en que hi consti el tipus de infecció que presenta; quan el malalt

no estigui assistit per la beneficència Municipal, haurà de portar una papereta en la que hi consti, la malaltia infecciosa que presenta firmada per un metge de l'ajuntament i una papereta de l'alcaldia del barri en que hi consti el seu estat de pobresa. La direcció mèdica i l'administració, fixaran els horaris de matí i tarda en que ingressaran els pacients, que hauran d'entregar les paperetes degudament complimentades i seran conduïts per el porter – conserge a la sala de reconeixements, on seran visitats pel metge corresponent que decidirà a quina sala haurà d'ingressar, un cop realitzat el tràmit del registre d'entrada. Només en casos d'urgència podran ser admesos malalts fora d'aquesta franja horària. En aquest hospital hi haurà a més de la divisió per sexes, infermeries diferents per els diferents tipus d'infeccions i un altre d'observació per casos dubtosos. Un cop el malalt estigui instal·lat en el llit corresponent, es col·locarà prop del llit, una còpia del registre d'entrada, amb la relació d'objectes que quedin en custòdia de l'administració del centre. La roba i la resta de pertinences, un cop ingressat, seran degudament desinfectades i guardades a l'oficina de l'administració, fins que sigui donat d'alta, o per ser entregat als hereus en cas de resultat de mort. El malalt haurà d'estar a l'hospital fins que el metge cregui que està curat del seu procés infecció, en aquest moment farà l'informe d'alta per duplicat, un per el malalt i un altre per l'administració. En cas de mort d'algun ingressat, caldrà traslladar el cos a la sala destinada per ells i per el seu trasllat al cementiri seguint les recomanacions mèdiques pertinents, es procurarà avisar a la família, que si no pogués pagar l'enterrament, l'administració serà l'encarregada de tramitar-ho a través de la beneficència municipal, omplint la documentació necessària per a tal efecte. Per la tipologia hospitalària queden prohibides les visites als malalts, però durant una hora el matí i un altre per la tarda, prèviament programada, el porter-conserge donarà la informació pertinent de l'estat dels malalts a les persones que ho demanin, per això els metges donaran, a través de les monges infermeres, la informació necessària a l'administració per poder ser donada de forma adient. Queda totalment prohibit al personal de l'Hospital, demanar i/o acceptar propina dels malalts o de les seves famílies. Tot el personal que treballi al Hospital, respectarà les creences religioses dels hospitalitzats, que no podran ser molestats per les que tinguin, ni obligats a la pràctica de cap acte religiós. En cas d'epidèmia es dictaran les mesures necessàries i aquest reglament només es seguirà, si no es contrari a les disposicions especials que és requereixin (Gasetta 15 desembre 1916).

El nombre de Monges infermeres i auxiliars, estava fixat per contracte, 4 monges per 40 malalts i cada 15, una més, amb una retribució de 2 pessetes al dia cadascuna. Els infermers civils cobraven el doble. Les dones auxiliars fins a 40 malalts i una més cada 20, cobraven a raó d'1 pesseta diària més menjar i dormir, doncs havien de viure internes, mentre que l'auxiliar masculí cobrava 3 pessetes diàries, en el registre de personal hi consten les infermeres civils: Josefa Gómez, Maria Figueres, Mercedes Butró, Rosa Biosca i Patrocínio Méndez. Els homes cobraven 2,50 pessetes diàries (Lander i Martí, 2017; Venteo, 2015).

Amb aquest reglament es creaven les bases del que havia de ser la cura dels malalts i el funcionament del primer Hospital Municipal d'Infecciosos de caire

permanent de Barcelona, posant ordre al seu funcionament. Però l'hospital seguia presentant serioses deficiències estructurals que suposaven despeses contínues. Com modernització d'habitacions, banys, calefacció, repintar sales, etc. Sempre amb un pressupost municipal molt deficitari (Bosch, 1986).

Mentre, les monges comprarien màquines de cosir per confeccionar els seus propis vestits i l'aixovar dels llits de l'Hospital (*imatge,5*), a més també s'han trobat dades de la compra d'una nevera, una bateria de cuina (*imatge,6*), elements necessaris per proporcionar una bona alimentació als malalts i un entorn agradable, compatible amb una bona administració (Lander i Martí, 2017).

Arran de la recerca feta per Daniel Venteo durant la commemoració del centenari de l'Hospital, es va trobar el que va qualificar com un intent fallit de construcció del nou Hospital, resulta que en el mes de novembre del 1920 es va realitzar un projecte per construir un hospital per infecciosos signat per l'arquitecte, Antoni Falguera. En la seva memòria, es donen les claus per entendre el sentit de la seva proposta. D'aquest projecte no se'n sabia de la seva existència (Venteo, 2015).

A partir de la dècada dels anys 20 es començaren a plantejar la necessitat de la construcció d'un nou Hospital, es una dècada en que no hi ha grans epidèmies i són ingressades persones indigents, i moltes d'incurables, el que va provocar la necessitat d'utilitzar dos pavellons del mateix Hospital dels Infecciosos per l'Hospital dels Incurables. Aquests pavellons suposaven 80 llits que es descomptarien de l'altre Hospital (Infecciosos) doncs haurien d'estar atesos per el mateix personal. Tot i així es buscaren nous terrenys on poder ubicar el nou hospital d'incurables, que posteriorment s'anomenaria Hospital de Nostre Senyora de l'Esperança i quedaria ubicat, al barri de la Salut.

Simultàniament es seguien buscant nous terrenys per el nou Hospital del Infecciosos. Però tot i les queixes dels veïns del Somorrostro, de les indústries i de la Càmera de Comerç i Navegació, van ser rebutjades les queixes, fonamentades en la por dels Veïns al contagi dels malalts, per el mateix Ajuntament, que, davant la impossibilitat del trasllat, es van començar les obres d'un nou Hospital en la mateixa Secció Marítima del Parc, podent ser inaugurat el 1930 (Lander i Martí, 2017).

L'Hospital Municipal d'Infecciosos va esdevenir una de les millors institucions sanitàries de l'Ajuntament de Barcelona, per a protegir la ciutat contra les invasions epidèmiques i contra les malalties infeccioses i transmissibles en general.

La seva edificació estava emplaçada entre el viaducte i el futur passeig marítim de la ciutat i des de la fàbrica de la Catalana de Gas, fins al camí del Somorrostro. Es va construir a partir de pavellons individuals, que permetien l'isolament personal de cadascun del malalts internats en una habitació àmplia, neta i confortable, que dintre de les més rígides normes sanitàries, es podia atendre a qualsevol tipus de malalts que estiguessin afectats d'un procés infecto-contagiós.

Aquest hospital, tenia com a missió fonamental, contribuir a la defensa de la salut pública com a instrument de la lluita sanitària, per això, l'Ajuntament de Barcelona el considerava com una part integrant de l'Institut Municipal d'Higiene, a més i com

especialista, el centre es va comprometre a l'estudi de les malalties infeccioses en l'obligació d'organitzar cursos d'investigació, conferències, publicacions, etc., a càrrec del personal facultatiu, caps dels serveis, i la col·laboració del personal tècnic auxiliar del mateix hospital i dels elements forans que volguessin aportar-hi el seu esforç. Com que el tipus de malalties tractades tan sols es realitzava en aquest hospital, doncs com a hospital especialitzat, hi haurien d'anar tots aquells metges que volguessin documentar-se i especialitzar-se en malalties infeccioses.

El nou edifici va inaugurar-se el 1930. El projecte d'aquest hospital va ser realitzat per l'arquitecte municipal Sr. Josep Plantada (*imatge, 7*). Es va escollir aquest emplaçament perquè les úniques construccions que hi havia al voltant eren industrials i s'evitaven les possibles queixes dels veïns, com havia passat a Casa Antúnez. Es va establir l'entrada general per la seva façana principal (per la zona del viaducte), reservant l'entrada del camí del Somorrostro, per la part de l'hospital destinada a malalties infeccioses exòtiques, i la que hi havia a la part del passatge, quedaria destinada tan sols per treure'n els cadàvers.

La disposició general estava de la següent manera:

Al davant de l'entrada de l'hospital existia una ampla plaça circular, que permetria l'entrada de vehicles a l'establiment (*imatge, 8*). La plaça estava tancada per una reixa amb una porta de ferro en el seu front, i en els cantons, els dos pavellons d'entrada, destinats, el de l'esquerre, a dispensaris, reconeixement, i classificació de malalts. Mentre que el de l'administració era el de la dreta.

L'eix de la construcció formava una perpendicular amb la reixa d'entrada; i a un i altre costat s'aixecaven set pavellons generals, destinats a les diferents malalties infeccioses: dedicats a homes, els de la dreta, i a dones, els de l'esquerre. L'últim pavelló estava reservat exclusivament a malalties infeccioses dels nens.

Al fons, i perpendicularment a l'eix central dels edificis, hi havia el pavelló destinat a menjadors, cuina, farmàcia i laboratori, és a dir, a serveis generals de l'hospital.

Juntament a l'anterior pavelló de la dreta, es trobava la Capella (*imatge, 9*), i a l'esquerre, que coincidia amb la porta d'entrada del camí del Somorrostro, el pavelló de despollament. A prop, hi havia el que es destinava a desinfecció i rentat mecànic.

Amb una lleugera desviació de l'eix dels edificis, de forma perpendicular al futur passeig marítim, existia la secció d'hospital destinada a malalties infeccioses anomenades exòtiques, com còlera, pesta, etc., i també el llatzeret.

El llatzeret el formaven dos edificis a una i altre banda (homes i dones) de l'eix, els quals tindrien façana orientada al futur passeig marítim, per tant estaven d'esquena a la resta de l'Hospital.

També a la part esquerre, i pròxima a la porta d'entrada del camí de Somorrostro, hi havia dos pavellons permanents per l'observació de casos isolats de les esmentades malalties exòtiques l'un, i per l'isolament de famílies l'altre (*imatge, 10*). També hi havien, ocupant la resta del solar, pavellons Dokers (de fusta

desmuntable), en nombre de sis, els quals una vegada passada l'epidèmia que dissortadament hagués envaït la ciutat, es cremarien.

La secció d'hospital de malalties infeccioses exòtiques estava separat de la secció de malalties infeccioses corrents.

Tots els pavellons estaven en comunicació a través d'una galeria subterrània de 1,50 m, d'ample per 1,90 m, d'alçària, la qual cosa permetia que el pas del servei de l'hospital es realitzés a través de rails, plataformes i vagonetes, des de l'un a l'altre pavelló, així com també l'accés al servei de metges, infermeres, monges, en casos de pluja o diferència notable de temperatura exterior, i això des del pavelló d'entrada fins al de cuines i farmàcia que era l'últim.

A més hi havia una altra galeria, també subterrània, d'evacuació de totes les robes i efectes dels malalts i de les sales, que comunicava tots els pavellons amb el de desinfecció i neteja mecànica per mitjà de rails, plataformes i vagonetes hermèticament tancades, les quals anaven des dels departaments d'evacuació dels efectes, als diferents aparells de desinfecció, sense comunicar-se amb l'exterior.

Constituïen el servei sanitari de l'hospital una xarxa de claveguerams unida a una cloaca que seguia l'eix de l'edifici, la qual estava situada sota de la galeria subterrània del servei net i finalitzava amb una gran fossa sèptica. A la sortida de la secció de líquüefacció hi havia un departament que permetia l'examen i anàlisi dels líquids abans de la seva definitiva evacuació.

CIRCUIT DEL PACIENT

El malalt, en entrar a l'hospital, se l'inscrivía en el pavelló d'entrada, i després d'haver-li tret la roba que portava, (que era immediatament conduïda per la galeria subterrània al pavelló de desinfecció), se'l afaitava i se'l netejava, sotmetent-lo a un bany d'aigua molt calenta. Un cop realitzat aquest procés, quedava en observació els dies que calia, en unes dependències individuals existents a la mateixa planta, fins que el metge encarregat del servei d'entrada pugues classificar la malaltia que patia el malalt. Una vegada diagnosticat, era traslladat al pavelló corresponent.

Als pavellons, classificats per malalties, el malalt era sotmès al règim cel·lular, això volia dir que, cadascun tenia una habitació independent. A cadascuna d'aquestes dependències també hi havia un vàter, un lavabo i una porta d'accés de dimensions suficients per a entrar-hi banyeres portàtils, per si havien de ser sotmesos a prendre banys.

El malalt es mantenia totalment isolat durant la seva malaltia, però podia ser visitat per la seva família. Tots els pavellons tenien una galeria nomenada de visites, des de la qual es podia veure als malalts sense posar-s'hi en contacte directe.

El servei bugaderia per la roba del malalt i del seu llit, era conduït des de la galeria del servei del seu pavelló, pel corredor soterrani, fins al pavelló de desinfecció, des del qual, una vegada desinfectada, netejada, planxada i repassada tota la roba, es conduïa pel corredor soterrani net, al magatzem establert als respectius semisoterranis de cada pavelló.

El servei de menjador era propi de cada pavelló i es desinfectava als soterranis corresponents que cadascun tenia, per mitjà d'una màquina esterilitzadora situada al costat de l'estança dels serveis de taula.

El conjunt de l'hospital tenia una capacitat per a quatre-cents malalts (Ajuntament, 1932). L'activitat realitzada en l'hospital dels infecciosos des de l'any 1917 al 1931 queda reflectida en les (Fig. 1, Fig. 2 i Fig. 3).

Bibliografia

Ajuntament de Barcelona. (1916). Sessions Ordinàries. *Gaseta Municipal de Barcelona*, 1 de març: p. 7.

Ajuntament de Barcelona. (1916). Reglamento del Hospital Municipal de infecciosos. *Gaseta Municipal de Barcelona*, 15 desembre: (pp. 33–34).

Ajuntament de Barcelona. (1932). L'obra constructiva de l'Ajuntament. L'Hospital Municipal d'infecciosos. *Gaseta Municipal de Barcelona*, 4 d'abril: (pp. 255–263).

Bosch, E. (1986). *L'Hospital del Mar en la història de Barcelona*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona I.M.A.S.

Domínguez C. (2017). *Evolución del Cuidado y profesión enfermera (1ª)*. Barcelona: Ediciones San Juan de Dios. Campus docent.

Lander, AM & Martí, J. (2017). *Dulces manos ante una gran tragedia. Las Darderas y el Hospital de Infecciosos de Nuestra Señora del Mar de Barcelona*. Barcelona: Hermanas franciscanas Misioneras de la Natividad de Nuestra Señora.

Martí, JM & Lander, A. (1981). *Congregación de la Natividad de Nuestra Señora (Darderas). Documentos y Comentarios (años 1599-1790)*. Barcelona: Instituto de las Hermanas Franciscanas Misioneras de la Natividad de Nuestra Señora (Darderas).

Reventós, J. (1996). *Els hospitals i la Societat Catalana*. Barcelona: Hacer.

Venteo D. (2015). *Barcelona i l'Hospital del Mar*. Barcelona: Parc de Salut Mar i Ajuntament de Barcelona.

Visitas de inspección. (1915). *La Vanguardia*, 26 setembre: (pp. 4-5).

